

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 1. Quid sit Ars vniuersalis sciendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

TRACTATUS VI. DE INSTRUMENTIS, REGVLISQVE SCIENDI.

Atque, adeo de Arte mirabili quamlibet scientiam compendiariâ viâ addiscendi, tractandi, docendi, ac sine fine propagandi: tum de re quauis pariter sine fine dicendi, seu differendi.

AD decem capita reduci possunt omnia instrumenta sciendi, ea sunt Observatio, Compositio, Diuisio, Definitio, Locatio, Combinatio, Argumentatio, Translatio, Memoratio, Traditio. Quæ totidem disputationibus in hoc tractatu sunt exponenda; adiunctis in singulis regulis ad usum vniuscuiusque instrumentorum idoneis. Quomodo autem Ars vniuersalis sciendi ex hisce omnino instrumentis, & regulis, prout à nobis fuerint exposita, constare debeat; & qualis demum ea natura & efficacia sit, in sequente disp. præmittendum est.

DISPUTATIO XXIII.

De natura sue scientia, existentiaque, & accidentibus Artis vniuersalis sciendi.

RADITVR in sequentibus Artem sciendi vniuersalem de naturâ, possibilitate, & existentia deque accidentibus tum contingentibus tum necessariis eius, nonnulla in præfati disputatione præmittere opera pretium duximus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Ars vniuersalis sciendi.

ARtem vniuersalem sciendi dicimus in præfati eam facultatem quâ instructus quilibet intellectus humanus in qualibet omnino scientiâ comparandâ, tractandâ, augendâ, tradendâque ita iuari possit, ut eû illa aut absolute, aut longè facilius, certius, & breuius præstare valeat id, quod sine illâ aut absolute non valeret, aut si valeret, difficilius ramen, & tardius, aut etiam à casu, & fortuito. Scientiam autem hic usurpamus latissimè, uti & in præcedentibus, pro quolibet omnino iudicio humano humanitè pro præfate statu acquisibili, pro quolibetque aggregato huiusmodi iudiciorum aliquatenus subordinatorum vnâ cum simplicibus apprehensionibus ipsis iudiciis subseruientibus.

Etenim, ut cæteræ ferè Artes hominem iuvant modo ad faciendû absolute, quod sine illis non posset.

Pharus Scientiarum, Tom. I. I.

modo ad faciendum longè facilius, & expeditius; uti in Mechanicâ cerni potest, cuius machinis interdum homo subleuat pondus, quod sine illis subleuare non posset: interdum quod sine illis posset, facilius subleuat, & expeditius. Ita Ars hæc, de quâ tractamus, hominè adiuuare valet quandoque ad præstandû, quod sine illâ absolute nō posset præstare in acquisitione, tractatione, atque traditione sciendarum, plerumque autem ad id præstandum facilius expeditiusque. Et sicut per alias artes certâ viâ inuenitur id, quod sine illis casu dumtaxat, fortuitoque obuenire solet: ut in Venatoriâ, Bellicâ, Nauticâ, Architecturâ, Picturâ, & aliis huiusmodi licet videre; ita similiter per Artem istam intellectus humanus certis determinatisque viis assequi valet ea, in quâ alias nō nisi casu, & fortuito solet incidere. Denique ut per alias Artes breui compendiariâ viâ assequuntur homines ea, quæ sine illis nō nisi longissimâ, subindeque, & laboriosâ valde assequerentur, ut in Typographiâ, Fusoriâ, Chymicâ, & similibus cernere est. Ita per hanc Artem breui, & compendiariâ viâ assequitur intellectus humanus, quod alias longissimâ. Quippe inter addiscere, docereque cum Arte istâ, & sine illâ, id interest, quod inter scripta compingere typis, & calamis; aut inter statuas fabricare fusione, & sculptrâ.

Dicitur autè Ars hæc sciendi vniuersalis. Quia talis est ex suo conceptu, & naturâ tum ex parte subiecti, cui prodest; tum ex parte formæ quam præscribit; tum ex parte materiæ propriæ, quam præbet, & alienæ ad quam extenditur; tum ex parte scopi, seu finis, in què ordinatur. Ex parte quidem subiecti: quia nullus est intellectus humanus, qui in suis functionibus per hanc Artem nequeat iuari, siue ille sit tardus, siue velox, siue sit hebes, siue acutus, siue confusus, siue perspicax. Vniuersisq; enim illâ fietus plus minus;

A a

minuſve iuxta capacitatem propriā proficiet, ſemper tamen longē ampliùs quam ſine illā. ſapeque fiet, ut tardus, ſive hebes intellectus cum illa maiores in ſcientiis progreſſus faciat, quam velox acutoſque ſine illā iuxta vulgare illud proloquium. *Claudus in viā auertit curſorem extraviā.* Ex parte vero formæ: quia quā præſcribit hæc Ars vniuerſaliſſima eſt pro omni materia ſcientiarum. Ex parte autem materiæ propriæ: quia quam præbet ob ſuam vniuerſalitatem in omnibus ſcientiis locum habet. Et ex parte materiæ alienæ: quia nulla eſt in ſciētiis humanis, ubi non exerceat ſuam formam. Denique ex parte ſcopi, ſeu finis; quia ad rectē cognoscendum & ſciendum omnia omnino cognoscibilia, ſeu ſcibilia, quæ humanitūs tam practicæ, quàm ſpeculatiuæ ſcibilia ſunt, primariò ordinatur, atque adeo etiam ſecundariò ad rectē faciendum quæcumque mediā cognitione, ſeu ſcientiā ab hominibus fieri poſſunt. Vnde patet per huiusmodi Artem, non ſolum omnes ſcientias, ſed etiam omnes Artes tum liberales, tum illiberales vniuerſaliter perficiendas, atque promouendas venire; tanta eius vniuerſalitas eſt, miraque virtus, & potentia. Quæ omnia ex dicendis ſient conſpicua.

Dicitur etiam Ars hæc mirabilis ars ſciendi præciſe, eo quod finis eius poſſiſſimus ſciē cuncta ſcibilia eſt. Cum hoc tamen ſtat eſſe quoque illam artem rectē præſtandi omnia, tum quæ ad cuncta ſcienda poſſunt conducere, tum quæ ex cunctorum ſcientiā poſſunt enaſci. Quo circa Ars eſt rectē addiſcendi ſcientias omnes, eaſque rectē ordinandi, diſponendi, tractandi, in dies augendi, ac ſine fine propagandi. Ars eſt quamuis notitiam rectē aliis communicandi, ſive docendo ſive dicendo ſive aliter quoquomodo maniſtando; aut etiam perſuadendo. Ars item eſt rectē faciendi, ſeu operandi tum phyſicè, tum etiam moraliter, quatenus Ars eſt perficiendi ſemper, & promouendi omnem omnino artem, diſciplinam, atque doctriinam; vnde opera humana rectē, & ordinatè aut etiam aſſabrè facta proficiſcuntur. Atque ita demum ars quoque eſt, ſciſpam, ſuamque praxim ſemper, ac ſemper perficiendi. Quo mira eius vniuerſalitas enitet ampliùs.

Q V Æ S T I O II.

An ſit poſſibilis, aut etiam de facto detur Ars vniuerſalis ſciendi, qualis in præcedenti quæſtione expoſita eſt.

Propoſitio I.

7 C Enſeo non ſolum poſſibilem eſſe, ſed etiam ad praxim ſic reducibilem, ut effectus, quos promittit, re vera ſortiatut.

Quod ſit poſſibilis; primò demonſtratur cæteræ omnes Artes humanæ, quibus ad ſua opera molienda exequendaque artiſcioſe iuuantur homines; ſi enim cæteræ potentia hominis naturales cum ſuis operationibus Arte perfectibiles ſunt; mæte ſubinde pro perficiendis illis ſunt Artes poſſibiles, ſiquidem de facto dantur: ut conſtat. Quidni potentia intellektiua cum ſuis operationibus Arte patiter perfectibilis erit, Arſque ſubinde pro ea patiter erit poſſibilis, nimirum Ars vniuerſalis ſciendi, de qua tractamus?

8 Secundò probatur id ipſum. Quia omnis Ars in ipſa naturā ſodatur, quatenus obſeruatis ſedulò operationibus naturæ cum modis, quibus illæ exercentur in promptu eſt animaduertere, quibus inſtrumentis, & regulis natura ipſa in eiufmodi operationibus adimari poſſit, & perfici. Sed non minùs, imò magis

poſſibile eſt obſeruare operationes intellectus humani cum modis, quibus illæ exercentur, animaduertereque quibus inſtrumentis, & regulis in illis poſſit ipſe intellectus iuuari, & perfici, quam eſt poſſibile id ipſum præſtare circa potētiās cæteras naturales, quas cæteræ de facto perficiūt Artes. Ergo non minùs imò magis poſſibilis eſt. Ars vniuerſalis ſciendi pro intellectu iuuando, & perficiendo, quæ ſunt poſſibiles pro cæteris potentis cætera Artes, quas eſſe poſſibiles, cum de facto dentur, eſt certum.

Tertiò probatur, quia cæteræ ſermè Artes humanæ, de quarum exiſtentiā, atque adeo poſſibilitate conſtat, normæ quædam ſunt loquendo vniuerſe, coniungendi coniungibilia, & ſeiuigendi ſeiuigibilia, quatenus opus eſt ut reſultent artiſcioſi effectus, prout explicatiùs trademus 9, ſed manifeſtè eſt poſſibilis norma coniungendi coniungibilia, & ſeiuigendi ſeiuigibilia, quatenus opus eſt ut reſultet ſcientia artiſcioſe comparata, prout conſtat it ex ibidem dicendis: ergo poſſibilis eſt Ars vniuerſalis ſciendi. Demum de facto talis Ars datur, prout apparebit ex dicendis: ergo eſt poſſibilis.

Quodd autem ea ſic ſit ad praxim reducibilis, ut effectus, quos promittit, ſortiatut; tum ex dictis conſtat, quatenus probant talem artem ſciendi eſſe poſſibilem, quæ practicè talium effectuum productrix ſit, tum ex dicendis in ſeqq. ampliùs conſtat.

Propoſitio 2.

11 Ars vniuerſalis ſciendi, de quā in præſenti ſeimo eſt, de facto iam datur re ipſa, in libris ſcripta circumfertur: minùs tamē perfectè, minùsque expoſita demonſtratā quam nos eam damus in iſto opere.

Maiorem quippe partem huiusmodi Artis continet Organum Ariſt. ſive Logica cui Rhetorica eiufdem Ariſt. Cic. Quintil. & aliorum aſſinis eſt. Poſſiſſima verò, ac præſtantiſſima pars eius eſt illa, quam dicunt mirabilem, Raymundi Lullij, cuius explicationes quædam ſunt ſyntaxes Artis mirabilis Petri Tolofani; Digeltum ſapientiæ Yuonis Parſini, & aliæ huiusmodi. Pars etiam quædam non contenta Artis vniuerſalis ſciendi in Arte Cyclogonomica Cornelij Gemmæ cõtenta eſt. Aliaque pars quodammodo diuerſa à prædictis eſt, quam Franciſc. de Verulamio in opere cuius titulus eſt, *Inſtitutio magna*, præſertim in ſecundā parte eius quam appellat *Organum nouum*, videtur prætenſiſſe. Ex quibus ſermè partibus tota ars vniuerſalis ſciendi coaleſcit. Vt ex dicendis in ſeqq. competum fiet.

Q V Æ S T I O N E S III.

In quo vnicè conſiſtat, ex quibusve inſtrumentis & regulis vnicè conſtet Ars vniuerſalis ſciendi.

11 P Ro reſolutione huius quæſt. ſuppono primo. Omnē artem humanā pro ſcopo habere effectum aliquem à ſe oriundū, tanquam à norma dirigentē ad quem effectum producendum cõmuniter virtutis aliqua artiſcioſa, ſive à ſe ordinatè præſcripta vel cõiunctione coniungibilium, vel ſeiuigione ſeiuigibilium. Aliæ quippe Artes effectus, quos prætendunt, potiſſimum cauſant applicando actiua paſſiuaſque ita efficiēdo, ut cauſæ naturales ſive admotione, ſive mixtione inuicè applicatæ, & coniunctæ naturaliter progignant effectus præintentos. Ita ſe gerunt Medicina, Magia, Agricultura, Coquinaria, Pharmacopœia, Platica, Fullonica, Curatiua brutorū, & cæteræ huiusmodi. Aliæ vero effectus, quos prætendunt potiſſimum cauſant, vel miſcendo, vel aliter coniungendo